

ТӨЛБӨР ТӨЛӨГЧИЙН ЭРХ, ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ХОЛБОГДОХ ЗОХИЦУУЛАЛТ

EXERCISE OF THE RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE PAYER, RELEVANT REGULATIONS

*Б.Халиун
ДХИС-ийн магистрант, дэслэгч*

Товч агуулга: Сүүлийн жилүүдэд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой өргөдөл, гомдлын тоо ихэсч, гүйцэтгэх баримт бичгийн биелэлтийн хувь буурч, ажиллагаа удаашрах хандлагатай байгаа бөгөөд төлбөр төлөгчийн зүгээс шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийх, ажиллагаанд саад учруулах явдал ихээр гарах болсон. Иймд иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны оролцогч тал болох төлбөр төлөгчийн эрх, үүргийн зохицуулалт оновчтой эсэх, шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийсэн тохиолдолд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлагын хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх замаар боловсронгуй болгох саналыг дэвшүүлэхийг зорилго.

Abstract: In recent years, the number of applications and complaints related to the execution of judgments has increased, the percentage of execution of execution documents has decreased, the process has tended to slow down, and the payer deliberately avoids the execution of court decisions and obstructs the process. Therefore, we aim to put forward proposals for improvement by analyzing whether the regulation of the rights and obligations of the payer, who is a stakeholder in the civil decision enforcement process, is optimal, and the implementation of criminal liability in case of avoiding the execution of the court decision.

Түлхүүр үгс: Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа, эрх, эрх чөлөөг хангах, албадлагын арга хэмжээ, төлбөр төлөгч, үүрэг, шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийх, хариуцлага.

Keywords: Enforcement, enforcement of rights and freedoms, coercive measures, payers, obligations, avoidance of court orders, liability.

Оршил

Дэлхийн улс гүрнүүдийн эрх зүйн зохицуулалтын нэг нийтлэг зорилго бол хуулиар олгогдсон иргэн, хуулийн этгээдийн хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, хангах явдал бөгөөд эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн тохиолдолд түүнийг түргэн, шуурхай, цаг хугацаанд нь асуудлыг шийддэг арга механизмыг процессын хуулиудаараа зохицуулж өгсөн байдаг¹⁵⁸.

Иргэний, захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах, эрүүгийн хэргийн хохироос өөр төрлийн ял, албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирол, төлбөрийг шийдвэрлэх, зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтны шүүхээр баталгаажуулсан шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэх чиг үүргийг шийдвэр гүйцэтгэгчид хэрэгжүүлж байна.

Нийгэм эдийн засгийн харилцаа өргөжин тэлэхийн хэрээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагааны цар хүрээ тэлж, гүйцэтгэх баримт бичгийн үнийн дүн, биелүүлэх шийдвэрийн төрөл нэмэгдэж байгаа өнөө үед шүүхийн шийдвэрийг шуурхай, үр дүнтэй гүйцэтгэх нь шийдвэр гүйцэтгэгчээс ихээхэн ур чадвар, хичээл зүтгэл, тэвчээр хатуужлыг шаардаж байна.

Үндсэн хэсэг

Иргэний хэргийн талаар гарсан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа бол Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай Монгол улсын хууль болон түүнд нийцүүлэн гаргасан журам эрхийн актын хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх

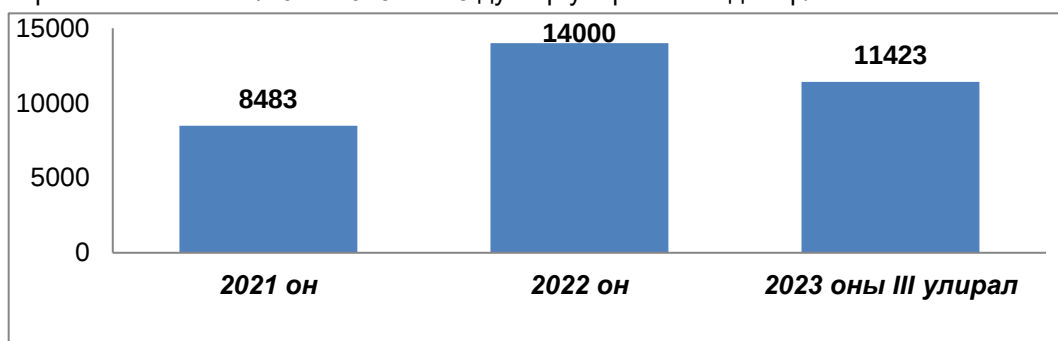
¹⁵⁸ Саяболд Б. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь гуравдагч этгээдийн оролцоо, эрх зүйн зохицуулалт, хэрэгжилт. Хууль зүйн магистрын зэрэг горилсон бүтээл. УБ. 2020. 1 дэх тал.

баримт бичгийн төрлөөс шалтгаалан үүссэн, процессын шинжтэй шүүх эрх мэдлийн төрийн үйл ажиллагааны нэгэн хэлбэр мөн¹⁵⁹.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагч нь төрийн төлөөлөгч болохынхоо хувьд холбогдох хууль тогтоомж болон ёс зүйг чанд сахиж, түүнийг үлгэрлэн биелүүлж байхын зэрэгцээ ард түмэнд үйлчлэгч байх ёстой. Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа нь бусдын эрх, эрх чөлөө хуулиар хамгаалагдсан ашиг сонирхлыг зөрчсөн буюу тодорхой үүргээ биелүүлээгүйн улмаас бусдын эдийн засгийн болон бусад эрхэд хор уршиг учруулсан этгээдийн эд хөрөнгийн болон бусад эрхэнд нь хуульд заасан журмаар халдах буюу хөндөж байдаг төрийн албадлагын арга хэмжээний нэг төрөл юм. Нөгөө талаас дээрх албадлагын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлснээр гэм буруутай этгээдийн үйлдэл, эс үйлдлийн улмаас хохирсон этгээдийн эрх, ашиг сонирхлыг сэргээж байгаа Үндсэн хуульд тусгалаа олсон эрх чөлөөг хангах хамгаалах төрийн үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний нэг хэлбэр болдог.

Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газарт 2021 онд 8483 гүйцэтгэх баримт бичиг, 2022 онд 14000 гүйцэтгэх баримт бичиг, 2023 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 11423 гүйцэтгэх баримт бичиг ирсэн¹⁶⁰ нь жил ирэх тусам нэмэгдэх хандлагатай байна.

График 1. Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газарт ирсэн гүйцэтгэх баримт бичгийн тоо /2021-2023 оны 3 дугаар улирлын байдлаар/

Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тодорхой эрх, эрх чөлөө нь хуулийн хүрээнд хөндөгдөж, нөгөөтэйгүүр зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэж байдаг субъектууд бол шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд болох төлбөр төлөгч, төлбөр авагч нар юм.

Төлбөр авагч гэж эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн гэж үзэж түүнийг сэргээх, хамгаалахаар гүйцэтгэх баримт бичигт заасан хүн, хуулийн этгээдийг хэлнэ.¹⁶¹

Төлбөр төлөгч гэж төлбөр авагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн, үүргээ биелүүлээгүй гэж гүйцэтгэх баримт бичигт заасан хүн, хуулийн этгээдийг хэлнэ.¹⁶²

Төлбөр төлөгч, төлбөр авагч талууд нь шийдвэр гүйцэтгэх эрх зүйн харилцааны оролцогч талуудын хувьд хуульд заасан эрх, үүргийг хүрээнд шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагатай шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагаа дуусгавар болох хүртэл харилцдаг¹⁶³.

Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд нь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад байлцах,

¹⁵⁹ Дашзэвэг Б. Монгол улсын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх эрх зүй-1. УБ. 2003. 135 дахь тал.

¹⁶⁰ Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын Нэгдсэн тоо бүртгэлийн хэлтэс.

¹⁶¹ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24. 32 дугаар зүйл.

¹⁶² Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24. 32 дугаар зүйл.

¹⁶³ Дашзэвэг Б. Монгол улсын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх эрх зүй-1. УБ. 2003. 150 дахь тал.

холбогдох баримт бичигтэй танилцах, хуулбарлан авах, санал, хүсэлт гаргах, шийдвэр гүйцэтгэгчийг татгалзан гаргах тухай хүсэлт гаргах гэх зэрэг эрхтэйгээр оролцдог.

Бусдын хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн этгээд болох төлбөр төлөгч нь шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл түүнээс татгалзах, шүүхийн шийдвэрт заагдсан эд хөрөнгө, мөнгийг шилжүүлэх, оршин суугаа /оршин байгаа/ газрын хаягийг өөрчилсөн бол шийдвэр гүйцэтгэгчид даруй мэдэгдэх, хөрөнгийн тухай мэдүүлэг авах талаар мэдэгдсэнээс хойш 7 хоногийн дотор үнэн зөв мэдүүлэх үүрэгтэйгээр ажиллагаанд оролцож байдаг.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны эрх зүйн үндэс болох Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд төлбөр төлөгчийн хүлээх үүргийг дээрх байдлаар хуульчилсан нь тодорхой бус, нийтлэг байдлаар тусгасан гэж үзэж байгаа бөгөөд дээрх нөхцөл байдлаас үүдэн төлбөр төлөгч шүүхийн шийдвэр болон шийдвэр гүйцэтгэгчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг үл тоодог, биелүүлдэггүй, дүр эсгэж биелүүлдэг, ажиллагаанд санаатайгаар саад учруулж, удаашруулдаг, шийдвэр гүйцэтгэгчид ажлын ачаалал бий болгох зэрэг сөрөг үр дагаврыг дагуулж байна.

Төлбөр төлөгч нь шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэгдэх шатанд хариуцагчаар оролцдог бөгөөд хэргийн оролцогчдийн эдлэх эрх, хүлээх үүргийг Иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар зохицуулсан байдаг.

Шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх шатанд хариуцагчийг нотлох баримт, холбогдох баримт бичгийг цуглуулж, гаргаж өгөх, шүүхийн дуудсанаар хүрэлцэн ирэх, шүүхийн шийдвэрийг гардаж авах, биелүүлэх зэргээр үүрэгжүүлж хуулиар зохицуулсан хэдий ч шүүхийн шийдвэр гарсны дараах буюу шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх шатанд төлбөр төлөгчийн хүлээх үүрэгт дээрх үүргүүдийг тусгаж өгөөгүй ба "Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг хүн, хуулийн этгээд биелүүлэх үүрэгтэй"¹⁶⁴ гэсэн заалтад нийтлэг байдлаар хавтгайруулан тусгасан гэж үзэж байна. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд шийдвэр гүйцэтгэгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой шийдвэр, мэдэгдэл, мэдэгдэх хуудсыг талуудад танилцуулах, гардуулан өгөх, гарын үсэг зуруулах үүрэгтэйгээр хуульчилсан боловч төлбөр төлөгчид тэрхүү шийдвэр, мэдэгдлийг гардаж авах үүргийг хуульчилж өгөөгүй нь шүүхийн шийдвэр биелэгдэхгүй байгаа шалтгаан нөхцлийг нэгээхэн хэсэг гэж үзэж болох юм.

Учир нь шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийг хүлээн аваад нэн тэргүүнд төлбөр төлөгчийг дуудан ирүүлэх, хуульд заасан эрх, үүргийг танилцуулах, хөрөнгө орлогын мэдүүлэг авах, шүүхийн шийдвэр биелүүлэх мэдэгдэл гардуулах ажиллагааг хийж гүйцэтгэдэг. Төлбөр төлөгчийн оршин суугаа хаяг, холбогдох утасны дугаар тодорхойгүй, бүртгэлтэй хаягт оршин суудаггүй, шийдвэр гүйцэтгэгчид урьдчилан мэдэгдэлгүйгээр оршин суугаа хаяг, холбогдох утасны дугаараа солих, шийдвэр гүйцэтгэгчийн дуудсан цагт болон зарлан дуудах мэдэгдэлд заасан хугацаанд ирдэггүй, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой мэдэгдлийг хүрэлцэн ирж гардан авдаггүй, мэдэгдэлд дурдсан үүргийг тогтоосон хугацаанд биелүүлдэггүй, төлбөр төлөгчид хууль зүйн үйлчилгээ үзүүлж буй өмгөөлөгч нар хуулийн зохицуулалт дутмаг байдлыг ашиглан төлбөр төлөгчийг хуульд тусгайлан хугацаа заасан мэдэгдлийг хүлээн авахаас зайлсхийхийг зөвлөх, зугтаалгах зэрэг үйлдэлтэй шийдвэр гүйцэтгэгчид өдөр тутамдаа тулгардаг. Дээрх тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой мэдэгдэл, шийдвэрийг төлбөр төлөгчид биечлэн гардуулж чадаагүй тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгчийн тэмдэглэлд холбогдох тэмдэглэлийг тусгаж, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд заасан "Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны баримт бичгийг тогтоосон хугацааны сүүлийн өдрийн 24 цагийн дотор шуудан, харилцаа холбооны байгууллагад шилжүүлсэн бол түүнийг хугацаанд нь хүргүүлсэнд тооцно"¹⁶⁵ гэх заалтыг баримтлан шүүхийн шийдвэрт заагдсан болон сүүлд бүртгэл хийлгэсэн хаягийн дагуу баталгаат шуудангаар

¹⁶⁴ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24. 9 дүгээр зүйл.

¹⁶⁵ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24. 15 дугаар зүйл.

хүргүүлэн ажиллаж байна. Төлбөр төлөгчийн зүгээс шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой мэдэгдэл, шийдвэрийг гардаж аваагүй, мэдээгүй гэх шалтгаанаар шүүхэд болон ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчид гомдол гаргаж шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэн өөрт ашигтай байдлаар хугацаа хожих явдал гарсаар байна.

2023 оны байдлаар Нийслэлийн хэмжээнд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 27.1 дахь заалтын дагуу талуудаас шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбоотой гомдлыг шүүхэд хандан гаргасан 43.1 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий 151 гүйцэтгэх баримт бичиг, 27.2.5 дахь заалтын дагуу буюу шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаар шүүхэд эсхүл дээд шатны байгууллагад гаргасан гомдлыг үндэслэлтэй гэж үзэн гомдлыг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг эхлүүлж ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн тогтоолоор 40.3 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий 113 гүйцэтгэх баримт бичигт явуулах шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлсэн байна¹⁶⁶.

Аливаа харилцаанд эрх, үүргийн талаар дурдаж байгаа бол түүнийг дагаад хариуцлагын асуудлыг орхигдуулж болохгүй юм. Төлбөр төлөгчийн шийдвэр гүйцэтгэгчийн тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй, дүр эсгэж биелүүлсэн, эд хөрөнгөө нуун далдалсан, бусдад шилжүүлсэн, оршин суух хаягаа өөрчилсөн зэрэг шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан үйлдэлд Эрүүгийн хуульд заасан "хоёр мянга долоон зуун нэгжээс таван мянга дөрвөн зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэх", шийдвэр гүйцэтгэгчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл биелүүлэхгүй байхыг уриалсан, саад учруулсан, шийдвэр гүйцэтгэгчийг хүч хэрэглэхгүйгээр эсэргүүцсэн, эсхүл доромжилсон бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан "хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох" хариуцлага оногдуулах зохицуулалттай.

Судлаачийн зүгээс төлбөр төлөгч шүүхийн шийдвэрийг биелүлдэггүй, шийдвэр гүйцэтгэгчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүлдэггүй, өөрийн эд хөрөнгийг бусдын эзэмшилд, өмчлөлд бүртгүлдэг, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлгүй хөдөлмөр эрхэлж орлогоо нуун дарагдуулах зэргээр шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулж, шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх боломжтой хэдий ч санаатайгаар зайлсхийсээр байгаа нь хуулинд төлбөр төлөгчийг үүрэгжүүлээгүй, хариуцлага оногдуулах хуулийн зохицуулалт төдийлөн сайн хэрэгжихгүй, үр нөлөөгүй байгаатай холбон үзэж байна.

Гадаад орнуудад төлбөр төлөгчид оногдуулах хариуцлагын зохицуулалт, хэрэгжилт өндөр түвшинд байгаа бөгөөд оногдуулж буй ялын хэмжээ нь өндөр байна. Жишээлбэл, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман улсад "шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхэд саад учруулбал 6 сараас 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ", Бүгд Найрамдах Болгар улсад "шүүхийн шийдвэрээр бусдад төлөх ёстой мөнгөн төлбөрийг төлөх бололцоотой боловч 1 жилийн дотор санаатай төлөөгүй бол 3 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ"¹⁶⁷, Бүгд Найрамдах Солонгос улсад "шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийх тохиолдолд 5 сая вонноор торгох, 3 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ"¹⁶⁸ хэмээн тус тус хуульчилсан байна.

Улсын хэмжээнд 2002-2023 оны хооронд шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн төлбөр төлөгчид эрүүгийн хариуцлага оногдуулсан нийт 13 тохиолдол байгаа¹⁶⁹ бөгөөд энэхүү тоо баримт нь Эрүүгийн хуулийн 21.7 д заасан зохицуулалт үр нөлөөгүй байгаа болохыг харуулж байна. Мөн Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газраас 2023 оны 9 дүгээр сарын байдлаар шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн 99 төлбөр төлөгчид эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх саналыг Цагдаагийн

¹⁶⁶ Шийдвэр гүйцэтгэх алба. Мэдээлэл лавлагаа, дүн шинжилгээний хэлтэс.

¹⁶⁷ Зая А. Шүүхийн шийдвэр биелүүлээгүй этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага: Эрх зүйн зохицуулалт, практик. Хууль зүйн магистрын зэрэг горилсон бүтээл. УБ. 2016. 35 дахь тал.

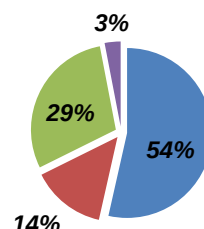
¹⁶⁸ Монгол, Орос, Солонгос улсын шийдвэр гүйцэтгэлийн хуулиудын эмхэтгэл. УБ. 2020. 250 дахь тал.

¹⁶⁹ Монгол улсын шүүхийн шийдвэрийн цахим сан. (2023.09.27-ны өдрийн байдлаар)

байгууллагад хүргүүлсэнээс 53 төлбөр төлөгчид холбогдуулан хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээхээс татгалзсан, 14 төлбөр төлөгчид холбогдуулан хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээсэн боловч татгалзсан, 29 төлбөр төлөгчид холбогдуулан хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээн шалгаж байгаа, 3 төлбөр төлөгч Цагдаагийн байгууллагад шалгагдаж байх явцад төлбөрөө бүрэн төлсөн үзүүлэлттэй байна¹⁷⁰.

График 2. Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газраас 2023 оны 9 дүгээр сарын байдлаар шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс зайлсхийсэн төлбөр төлөгчид эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр Цагдаагийн байгууллагад хүргүүлсэн саналын шийдвэрлэлт.

- **хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээхээс татгалзсан 53**
- **хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээсэн боловч татгалзсан 14**
- **хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээн шалгаж байгаа 29**
- **шалгах явцад төлбөрөө бүрэн төлсөн 3**

Цагдаагийн байгууллагаас шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийсэн төлбөр төлөгчид эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээс татгалзсан тохиолдлуудын 90-95 хувь нь гэмт хэргийн шинжгүй гэсэн үндэслэлээр татгалзсан нь энэхүү гэмт хэргийн бүрэлдэхүүний шинжийг хэрхэн тодорхойлох талаарх ойлголт дутмаг байгааг харуулж байна.

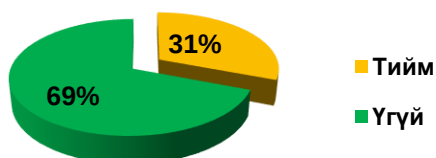
Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар болон Банкны төлбөр барагдуулах газрын нийт 20 шийдвэр гүйцэтгэгчээс түүврийн аргаар судалгаа авсан бөгөөд дараах үр дүнг үзүүлсэн. Үүнд:

1. "Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд хуульд заасан үүргээ биелүүлдэг эсэх" гэсэн асуултад нийт оролцогчдын 69.2 хувь нь "Үгүй" гэсэн хариултыг, 30.8 хувь нь "Тийм" гэсэн хариултыг сонгосон байна.

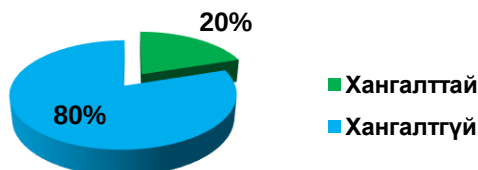
2. "Та ШШГТХ-д ИШГА талуудын эрх, үүргийн зохицуулалтыг ямар хэмжээнд тусгасан гэж бодож байна вэ?" гэсэн асуултад нийт оролцогчдын 80 хувь нь "Хангалтгүй" гэсэн хариултыг, 20 хувь нь "Хангалттай" гэсэн хариултыг өгсөн байна.

График 3. Шийдвэр гүйцэтгэгчдээс авсан судалгааны үр дүн

Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талууд хуульд заасан үүргээ биелүүлдэг эсэх

Та ШШГТХ-д ИШГА талуудын эрх, үүргийн зохицуулалтыг ямар хэмжээнд тусгасан гэж бодож байна вэ?

¹⁷⁰ Нийслэлийн шүүхийн шийдвэрийн газрын Нэгдсэн тоо бүртгэлийн хэлтэс.

3. "Шүүхийн шийдвэр биелэгдэхгүй байгаа шалтгаан нөхцлийг таны хувьд юу гэж үзэж байна вэ?" гэсэн нээлттэй асуултад нийт оролцогчдын 65 хувь нь "төлбөр төлөгчид ногдуулах хариуцлага сул, үүрэг тодорхойгүй, хууль зөөлөн" гэх хариултыг, 35 хувь "төлбөр төлөгчийн төлбөрийн чадамж чадамжгүй, хөрөнгө орлогогүй, ажлын ачаалал их тул бүх материалд хүрч чадахгүй" гэх зэргээр хариулсан байна.

4. "Гүйцэтгэх баримт бичигт заасан шаардлага ямар байгаагаас үл хамааран талуудын эрх, үүрэг тодорхой бус, нийтлэг байдлаар тусгасан нь шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хэрхэн нөлөөлж байна вэ?" гэсэн асуултад "шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг удаашруулдаг, шүүхийн шийдвэр, шийдвэр гүйцэтгэгчийн шаардлагыг биелүүлэхгүй байх нөхцөл болдог, талуудаас гомдол гаргах нөхцөл болдог" зэрээр хариулсан байна.

5. "ИШГА талуудын эрх, үүргийг шинэчлэн хүлээх үүргийг тодорхой болгох хэрэгцээ шаардлага байгаа эсэх" гэсэн асуултад оролцогчдын 92.3 хувь нь "Шаардлагатай", 7.7 хувь "Шаардлагагүй" гэсэн хариултыг өгсөн байна.

6. "Таны бодлоор ИШГА талуудын эрх, үүрэгт хуульд нэмэлтээр ямар үүргийг нэмж тусгах шаардлагатай вэ?" гэсэн нээлттэй асуултад оролцогчдын илгээсэн хариултын 60 орчим хувь нь нийтлэг байдлаар "Хариуцлага оногдуулах, албадлага хэрэглэх зохицуулалтыг сайжруулах" гэсэн хариултыг өгсөн ба үлдсэн 40 хувь нь "Сард 1 удаа хяналтад орж, уулзаж байх", "Холбогдох утасны дугаарыг өөрчлөхдөө урьдчилан мэдэгдэх", "Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөөгүй ажил эрхлэлтийг мэдээллэх" гэх зэрэг хариултуудыг өгсөн байна.

Дүгнэлт

Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудын эрх, үүргийг хууль тогтоомжийн хүрээнд хангалтгүй, нийтлэг байдлаар тусгаснаас шүүхийн шийдвэр биелэгдэхгүй байх, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа удаашрах, төлбөр төлөгч шийдвэр гүйцэтгэгчийг үл тоох, шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэхээс зайлсхийх зэрэг үйлдэл гарсаар байгаа бөгөөд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны биелэлт буурах, шийдвэр ажиллагаа удааширч, төлбөр авагчийн эрх зөрчигдөж, тэдний зүгээс гаргасан гомдлын тоо сүүлийн жилүүдэд өссөн хандлагатай байна.

Мөн төлбөр төлөгчид оногдуулах хариуцлагын механизмийн хэрэгжилт хангалтгүй байгаа бөгөөд хэдийгээр шийдвэр гүйцэтгэгч төлбөр төлөгчид шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулсан тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагыг хуулийн хүрээнд тайлбарлаж, танилцуулж байгаа хэдий ч уг зохицуулалт нь хэрэгжихгүй, үр нөлөөгүй байгаа нь төлбөр төлөгчийн хуулиас эмээх, хуульд захирагдах байдлыг үгүй болгж байна.

Иймд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түргэн, шуурхай зохион байгуулахад талуудын эдлэх эрх, хүлээх үүрэг, хариуцлагын зохицуулалтыг сайжруулах, шинэчлэх хэрэгцээ шаардлага нэгэнтээ бий болжээ.

Санал

Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талуудын эрх, үүрэг, хариуцлагын зохицуулалтыг сайжруулахад дараах саналыг дэвшүүлж байна.

1. Төлбөр төлөгчийн үүргийг тодорхой хуульчилж "Төлбөр төлөгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбогдон гарсан хуульд тусгайлан хугацаа заасан шийдвэр, мэдэгдлийг биечлэн гардаж авна. Хуульд заасан хугацаанд гардаж аваагүй тохиолдолд хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.", "Төлбөр төлөгч холбогдох утасны дугаар болон оршин суугаа хаягаа өөрчилсөн тохиолдолд даруй шийдвэр гүйцэтгэгчид мэдэгдэх", "Төлбөр төлөгч шийдвэр гүйцэтгэгчийн дуудсанаар хүрэлцэн ирэх", "Төлбөр төлөгч шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад шаардлагатай баримт, материалыг шийдвэр гүйцэтгэгчийн тогтоосон хугацаанд бүрдүүлж өгөх" зэргээр хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулан төлбөр төлөгчийг үүрэгжүүлэх;

2. Шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийсэн төлбөр төлөгчид оногдуулах хариуцлагыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Эрүүгийн хуулийн 21.7 дахь хэсэгт "хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй, ...шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх бололцоотой атал биелүүлээгүй...." гэх үндэслэлийг нэмж оруулах;

3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага болон Цагдаагийн байгууллагын хамтын ажиллагааг сайжруулж, Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 21.7 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийн бүрэлдэхүүний шинжийг тодорхойлон зааж, зарим тайлбарыг нэг мөр хэрэглэх боломжийг үүсгэх зэрэг саналтай байна.

Ашигласан материал

Хууль, эрх зүйн баримт бичиг:

1. Зөрчлийн тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2002. №8.

3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №24.

4. Эрүүгийн хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2016. №7.

Ном, сурах бичиг:

5. Батболд Б нар. Монгол, Орос, Солонгос улсын шийдвэр гүйцэтгэлийн хуулиудын эмхэтгэл. УБ. 2020.

6. Дашзэвэг Б. Монгол улсын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх эрх зүй-1. УБ. 2003.

7. Өнөрцэцэг Ч. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны дараалал, эрх зүйн зохицуулалт. УБ. 2022.

8. Зая А. Шүүхийн шийдвэр биелүүлээгүй этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага: Эрх зүйн зохицуулалт, практик. Хууль зүйн магистрын зэрэг горилсон бүтээл. УБ. 2016.

9. Саяболд Б. Иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаан дахь гуравдагч этгээдийн оролцоо, эрх зүйн зохицуулалт, хэрэгжилт. Хууль зүйн магистрын зэрэг горилсон бүтээл. УБ. 2020.

Цахим эх сурвалж:

10. <https://shuukh.mn/>.